

СТАНОВИЩЕ

ОТНОСНО: обявяване противоконституционност на разпоредбите на чл. 33, ал. 2 и на чл. 34 от Закона за сделките с валутни ценности и за валутния контрол

Искането на главния прокурор на Република България е за установяване противоконституционност на разпоредбите на чл. 33, ал. 2 и на чл. 34 от Закона за сделките с валутни ценности и за валутния контрол (ЗСВЦВК).

С определение от 25 юли 1996 г. Конституционният съд е допуснал искането за разглеждане по същество и е конституирал Министерския съвет като заинтересувана страна по делото с възможност да изрази становище по него.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

По повод искането на главния прокурор на Република България за установяване противоконституционност на разпоредбите на чл. 33, ал. 2 и на чл. 34 от ЗСВЦВК Министерският съвет изразява следното становище:

В направеното искане е изтъкнато, че посочените разпоредби противоречат на чл. 18, ал. 4 и на чл. 19, ал. 1, 2 и 4 от конституцията.

Поддържа се становището, че съгласно чл. 18, ал. 4 със закон може да се установява държавен монопол само в областите, посочени от конституционния текст, и че изброяването им е изчерпателно. Сделките с изделия от злато, сребро и платина и със скъпоценни камъни не са между тях, поради което чл. 33, ал. 2 и чл. 34 противоречат на посочените текстове на конституцията.

На второ място се изтъква, че посочените разпоредби противоречат и на чл. 19, ал. 1, 2 и 4 от конституцията, тъй като не са в съответствие с принципите на пазарната икономика и свободната стопанска инициатива. Те нарушавали изискването за създаване и гарантиране на всички граждани и юридически лица на еднакви правни условия за стопанска дейност, както и за предотвратяване на злоупотребите с монополизма, нелоялната конкуренция и защитата на потребителя.

Направеното искане е неоснователно и следва да бъде отхвърлено изцяло по следните съображения:

I. По отношение на искането за обявяване противоконституционност на посочените норми спрямо чл 18, ал. 4 от Конституцията на Република България.

1. В искането на главния прокурор на Република България не е направено разграничение между възможността за установяване на държавен монопол в различни стопански сфери, които са с изключително важно значение за икономиката и са в интерес на гражданите и обществото и на държавната политика, свързана с валутния режим в Република България, имаща отношение и към паричната и кредитната система на страната.

Законът за сделките с валутни ценности и за валутния контрол е приет през 1966 г. и с последващите изменения и допълнения в него и той понастоящем служи като основа на нормативната уредба на валутния режим и на валутния контрол в страната. В чл. 1 от този закон е уреден контролът, който се осъществява върху сделките и действията с валутни ценности, изброени в чл. 3 от него.

Поради степента на важност на регулираните обществени отношения законът е предоставил на Министерството на финансите упражняването на цялостния валутен контрол в страната (чл. 6).

С разпоредбата на чл. 33, ал. 2 от ЗСВЦВК е въведено ограничение по отношение на субектите, които могат да извършват продажба на изделия от злато, сребро и платина и от скъпоценни камъни, като това право е

предоставено на държавните търговски предприятия. С това ограничение се защитават обществените отношения, свързани с функционирането на валутния контрол върху сделките и действията с валутни ценности. То има за цел да охранява установения в страната валутен режим (чл. 1 ЗСВЦВК) и не е израз на държавен монопол. При това въвеждането на друг режим съобразно държавната политика, която всяка суверенна страна провежда, може да се постигне чрез изменение на закона, а не чрез търсене на противоконституционност и създаване на законова празнота.

2. Сделките със злато, сребро и платина и със скъпоценни камъни (извън обичайните дарения) са търговска дейност по смисъла на чл. 1, ал. 1, т. 1 от Търговския закон и извършването им от физически лица, които не са регистрирани като търговци, е недопустимо. По силата на конституцията еднаквите условия за извършване на стопанска дейност се създават и се гарантират със закон. Забраната за извършване на определени сделки по чл. 34 от ЗСВЦВК от физически лица като вид търговска дейност е пряко свързана с текстовете на Търговския закон и не накърнява нормата на чл. 18, ал. 4 от конституцията.

3. В чл. 18, ал. 1, 2 и 3 от конституцията са изброени изчерпателно обектите, които са изключителна държавна собственост или спрямо които държавата упражнява суверенни права, а в ал. 4 на същия текст са изброени отраслите (обектите) и дейностите на нашата икономика, в сферата на които държавата със закон може да установи монопол. При това в ал. 5 е предвидено, че държавата може да предоставя концесии за обектите и разрешения за дейности по чл. 18, ал. 4 при условия и по ред, уредени със закон.

В тази конституционна разпоредба, както бе посочено, не са визирани сделките с изделия от злато, сребро и платина и със скъпоценни камъни, които представляват търговска дейност по смисъла на чл. 1, ал. 1, т. 1 от Търговския закон.

Обстоятелството, че сделките с валутни ценности не са визирани в изброяването на посочения конституционен текст, не налага извод за противоконституционност, тъй като то е свързано с тяхната специфика.

По тези съображения считаме, че искането е неоснователно. Неправилно се търси противоконституционност спрямо този текст от конституцията, което произтича от смесване между установяването на държавен монопол върху конкретни обекти и дейности, от една страна, и установяването на контрол от държавата върху определени дейности, от друга - с оглед на охраната на нейната валутна, парична или кредитна политика.

II. По отношение на искането за обявяване противоконституционност на нормите на чл. 33, ал. 2 и на чл. 34 от ЗСВЦВК спрямо чл. 19, ал. 1, 2 и 4 от Конституцията на Република България.

Неоснователно е искането за установяване противоконституционност на чл. 33, ал. 2 от ЗСВЦВК и на второто основание - чл. 19, ал. 1, 2 и 4 от конституцията.

1. В чл. 19, ал. 1 е провъзгласен принципът на "свободната стопанска инициатива", а в ал. 2 е постановено, че законът "създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност, като предотвратява злоупотребата с монополизма, нелоялната конкуренция и защитава потребителя".

Считаме, че предоставеното със закон право за извършване на сделки (продажби) с изделия от благородни метали и скъпоценни камъни на държавните търговски предприятия не нарушава принципа на свободната стопанска инициатива, тъй като тя трябва да се осъществява в рамките на закона. В случая законът е ориентиран към избягване на нелоялната конкуренция и защита на интересите на потребителя. Именно разпоредбите на чл. 33, ал. 2 и на чл. 34 са израз на грижата на законодателя за защита на интересите на потребителя.

При това е необходимо да се изложи, че поначало конституцията в чл. 19, ал. 2 не изключва общата възможност за установяване на държавен монопол със закон. Тя само не допуска **злоупотребата** с монополизма.

Друг е въпросът, че при една бъдеща правна уредба, съставляваща израз на държавната политика и определяща този контрол, валутният контрол би могло да се осъществява чрез разрешителен, а не чрез забранителен режим. Впрочем това е и концепцията на проекта на нов Закон за валутния контрол, в който е предвидено либерализиране на режима на сделките чрез разширяване кръга на лицензирани по определен ред стопански субекти, които могат да осъществяват тази дейност.

2. Искането за обявяване противоконституционност на чл. 33, ал. 2 от ЗСВЦВК с чл. 19, ал. 3 също е неоснователно, тъй като уредбата не противоречи на този конституционен текст.

Това искане следва да бъде отхвърлено и затова, че ще създаде празнота в цялостната уредба на сделките (продажбите) с изделия от злато, сребро и платина и със скъпоценни камъни. С него се атакуват конкретни текстове от ЗСВЦВК, без да се държи сметка за тяхната обусловеност от други текстове на закона.

При евентуално установяване противоконституционност на чл. 33, ал. 2 от ЗСВЦВК **ще се отнеме правото на държавните търговски предприятия** да извършват сделките по този текст от закона и ще бъдат засегнати висящите правоотношения, което е недопустимо.

3. Неоснователно е и искането за установяване противоконституционност на чл. 34 от ЗСВЦВК. Въведената с този текст забрана за покупко-продажби и на каквито и да е други сделки със златни и платинени изделия и със скъпоценни камъни между физически лица също има своето основание в уникалния и ценностен характер на предмета на сделките. Освен това тези сделки (извън обичайните дарения) са търговска дейност по смисъла на чл. 1, ал. 1, т. 1 от Търговския закон. Извършването на такива сделки от физически лица, които не са регистрирани като търговци, е недопустимо. В този смисъл е оправдано ограничаването на стопанската инициатива на физическите лица по отношение на извършването на тези сделки помежду им. По този начин също се предотвратява нелоялната конкуренция и се защитават интересите на потребителя.

От това следва, че и разпоредбата на чл. 34 от ЗСВЦВК не противоречи на конституцията и съгласно § 3, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби може да продължи да се прилага.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Предвид изложеното дотук, моля да отхвърлите изцяло искането за обявяване противоконституционност на чл. 33, ал. 2 и на чл. 34 от ЗСВЦВК като неоснователно.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

